

Аманалиев У.О.

САЛЫК КЫЗМАТ ОРГАНДАРЫНЫН ЧЕЧИМДЕРИНЕ, АЛАРДЫН КЫЗМАТ АДАМДАРЫНЫН ИШ-АРАКЕТИНЕ ЖЕ АРАКЕТСИЗДИГИНЕ СОТКО КАЙРЫЛУУ ТАРТИБИНДЕ ДАТТАНУУ

Аманалиев У.О.

ОСПАРИВАНИЕ В СУДЕ РЕШЕНИЙ НАЛОГОВЫХ ОРГАНОВ И ДЕЙСТВИЙ ИЛИ БЕЗДЕЙСТВИЙ ИХ СОТРУДНИКОВ

O.U. Amanaliev

CHALLENGING THE DECISIONS OF THE CUSTOMS SERVICE BODIES IN A JUDICIAL PROCEDURE, THE ACTS OR OMISSIONS OF THEIR WORKERS THE PROFILE

УДК:340.114.2

Макалада, коомдо салык органдарынын мыйзамсыз иштеринен укугу бузулган тарап кандай тартипте сотко даттана ала тургандыгы изилденген.

In the article, the order of submitting the claim to the court by the party, in respect of which the illegal acts were performed by the tax bodies.

Сотто укуктарды жана эркиндиктерди коргоо адамдардын жана уюмдардын укуктук макамынын негизги элементи болуп саналат.

Салык төлөөчүлөрдүн укуктарын сотто коргоонун маңызы бул сот процесси жүрүп жаткан учурда салык чөйрөсү боюнча соттук өндүрүшкө катышуучулардын укук ченемдүүлүк жана укукка каршы келген жүрүм-турумдарына бардык кырдаалдар жана алынган документтер боюнча объективдүү укуктук баа берүү.

Соттук даттануу – салыктык укук мамилелерине катышуучулардын укуктарын жана эркиндиктерин коргоонун бир ыкмасы. Салык төлөөчү салык кызматынын акыркы чечимине, же жогору турган органдын акыркы чечимине макул болбосо, салык карыздары боюнча билдирүүнү толугу менен, же жарым-жартылай жараксыз деп табуу жөнүндө сотко доо арызы менен кайрылууга укуктуу (Кыргыз Республикасынын Салык кодекси 149-берене 7-бөлүк). Салык кызматынын чечими акыркы болушу керек.

Соттук тартиптеги даттануу Кыргыз Республикасынын процессуалдык мыйзамынын негизинде жөнгө салынат. Салык төлөөчүлөрдүн, салык агенттеринин даттануулары жана арыздары Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына, райондор аралык сотторго жана жалпы юрисдикциядагы сотторго берилет жана мындай кайрылуу Кыргыз Республикасынын Жарандык-процессуалдык жана башка мыйзамдарында көрсөтүлгөн тартипте каралат жана чечилет. Соттун күчүнө кирген чечими Кыргыз Республикасынын аткаруу өдүрүшү жөнүндөгү мыйзамында көрсөтүлгөн тартипте ишке ашырылат.

Райондор аралык соттор төмөнкүлөрдүн ортосунда жарандык аткаруу, администрациялык, салык, бажы жана башка укук мамилелеринен келип чыгуучу экономикалык талаштар боюнча иштерди карайт (КР ЖПК 26-бер. 3-п.):

- юридикалык жактардын (менчик формасы кандай экендигине карабастан);
- юридикалык жактар менен жеке ишкерлердин;
- жеке ишкерлердин.

Кыргыз Республикасынын Салык кызматы менен салык төлөөчүлөр ортосундагы талаштар категориясы административдик укук мамилелеринен келип чыгуучу экономикалык талаштар боюнча иштерге кирет.

Сотто даттануу буюмзаты болуп документтик текшерүү актысында көрсөтүлгөн текшерүүнүн негизинде жана жыйынтыктары боюнча коюлган талаптарды камтуучу, салык төлөөчүгө жиберилген билдирүү (мамлекеттик органдын ченемдик эмес актысы) саналат.

Салык укуктук мамилелеринин субъектилери болуп уюмдар жана жеке жактар эсептелинет. Соттук талаш-тартышта салык укуктук мамилелердин субъектилеринин укуктарын коргоо практикада өтө маанилүү орунду ээлейт.

Салык мыйзамдарынын ченемдерин колдонуу менен байланышкан соттук талаш-тартыштар ар кандай критерийлерге жараша төмөндөгүдөй классификацияланат.

Талашуу укуктук мамилелердин мүнөзүнө жараша:

а) салыктык талаш-тартыштар – бул салык укуктук мамилелердин субъектилери катышкан жана салык укуктук мамилелерден пайда болгон талаштар;

б) жарандык укуктук талаштар – салык укуктук мамилелерди ишке ашырууда пайда болгон талаштары. Мисалы, салыктык контроль жүргүзүү маалында келтирилген чыгымды кайтарып берүү тууралуу талаш ж. б.;

в) административдик – укуктук талаштар мамлекеттик башкаруу органдарынын актыларын жараксыз деп таануу жана салык органдарына

административдик жоопкерчиликтиң чараларын колдонуу менен байланыштуу.

Даттануу талаптарынын категориясына жараша:

а) мүлктүк (бюджетке негизсиз которулган салыктарды жана туумдарды кайтаруу тууралуу талаштар ж.б.);

б) мүлктүк эмес (салык органдарынын чечимдерин жараксыз деп таануу жөнүндө талаштар);

Доо талаптарынын маанисине жараша:

а) келтирилген чыгымды кайтаруу тууралуу тартыш;

б) салык органдарынын чечимдерин жараксыз деп таануу жөнүндө талаштар;

в) салык органдарынын кызмат адамдарынын аракеттерине даттануу тууралуу талаштар;

г) бюджетке негизсиз которулган салыктарды жана туумдарды кайтаруу тууралуу талаштар ж. б.

Салык укуктук мамилелердеги субъектердин мүнөзүнө жараша:

а) салык төлөөчүлөрдүн доо арыздары боюнча талаштар;

б) салык агенттеринин доо арыздары боюнча талаштар;

в) банктардык доо арыздары боюнча талаштар;

г) атайын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдардын доо арызы боюнча талаштар.

Талаштардын соттордо каралуусуна жараша:

а) салык мыйзамдарынын жана башка укуктук актылардын Конституцияга ылайык экендигине баа берүү;

б) райондор аралык соттордо салык чөйрөсүндөгү тартыштардын каралуусу;

в) жалпы юрисдикциялык соттордогу талаштардын каралуусу.

Сот практикасында талаштуу, же карама-каршылыктуу маселелер боюнча салык кызматы түшүндүрмө алуу үчүн Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине, же Жогорку Кеңештин

тийиштүү комитетине кайрылып, анан салыктарды эсептеп чыгарууда ошол түшүндүрмөлөргө ылайык иш жүргүзгөн учурлар кездешет. Мындай түшүндүрмөлөр Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинде ченемдик актылар катары катталбагандыктан, тигил же бул маселе боюнча мүмкүн болгон пикирлердин бири гана болуп саналат. Сот бул түшүндүрмөлөрдү маалымат түрүндө кабыл алышы мүмкүн жана аларга укуктук бааны башка далилдер менен бирдей эле берет.

Колдонулган адабияттар:

1. Кыргыз Республикасынын Конституциясы 2010-жылдын 27-июнунда Кыргыз Республикасынын референдумунда (бүткүл элдик добуш берүүсүндө) кабыл алынган. – Б.: 2010
2. Кыргыз Республикасынын 1998-жылы 4-августундагы №114 администрациялык жоопкерчилик жөнүндө кодекс // «Эркин-Тоо» гезити 09.09.98-ж. №123 – 130.
3. Гражданский процессуальный кодекс. – Б.: “Нормативные акты Кырг. Респ.», 2000. – 266 с.
4. «Ири салык төлөөчүлөрдү аныктоонун критерийлери жана тартиби жөнүндө Жобо» Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 7-апрелиндагы № 144 токтому менен бекитилди.
5. Винницкий Д. В. Дискуссионные вопросы применения методов телеологического толкования в решениях Конституционного суда ПФ по налоговым делам. – М.: Волтерс Коувер, 2006. -79 с.
6. Журавлева О. О. Финансовая ответственность в системе юридической ответственности // Финансовое право. 2004 №4 – 25 с.
7. Кучеров И. И., Шереметьев И. И. Административная ответственность за нарушения законодательства о налогах и сборах. – М.: ИД «Юриспруденция», 2006. – 18 с.
8. Ральф Буссе. Налоговые споры: практика разрешения в Германии. // Финансы, №7. 2008. - 39-44 с.
9. Чарухин Д.С. Институт ответственности за правонарушения в сфере налогов и сборов: Дисс. ... канд.юр.наук. М.. 2005. – 107 с.
10. Шеринов Н.Т. Кыргыз Республикасынын административдик укугу. Окуу китеп. Б.: 2009-ж. – 242-б.

Рецензент: д.ю.н., и.о. профессора Молдоев Э.Э.